

**ΕΘΝΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΔΕΛΤΙΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΑΨΛΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

1. Σύντομη παρουσίαση του στοιχείου Ψλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

α. Με ποιο όνομα αναγνωρίζεται το στοιχείο από τους φορείς του:

Ο Τρανός Χορός στη Βλάστη.

β. Άλλη/-ες ονομασία/ες:

γ. Σύντομη Περιγραφή:

Ο Τρανός Χορός είναι ένα χορευτικό δρώμενο με δομικά στοιχεία το δίπτυχο «τραγούδι-κίνηση» (φωνητικό τραγούδι-χορός), χωρίς τη συνοδεία μουσικών οργάνων. Έχει τελετουργικό χαρακτήρα και μεταδίδεται από γενιά σε γενιά κυρίως με τη συμμετοχή στο δρώμενο. Ο όρος «τρανός» υποδηλώνει τη σχεδόν καθολική συμμετοχή της κοινότητας στην επιτέλεσή του και τη σημασία του για την κοινότητα. Για εμάς τους Βλατσιώτες αποτελεί τον «τρανό», δηλαδή τον σημαίνοντα, τον σπουδαίο χορό, το σύμβολο της πολιτισμικής μας ταυτότητας.

δ. Πεδίο ΑΠΚ:

- α) Προφορικές παραδόσεις και εκφράσεις
- β) Επιτελεστικές τέχνες
- γ) Κοινωνικές πρακτικές-τελετουργίες-εορταστικές εκδηλώσεις.

ε. Περιοχή όπου απαντάται το στοιχείο:

Το δρώμενο επιτελείται στην τοπική κοινότητα Βλάστης, Δήμος Εορδαίας, νομός Κοζάνης, Διοικητική περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

στ. Λέξεις-κλειδιά:

Χορός, Τρανός Χορός, Βλάστη, Δεκαπενταύγουστος, κοινοτικό-κοινωνικό-χορευτικό, εθιμικό δρώμενο, τελετουργία.

2. Ταυτότητα του φορέα του στοιχείου ΑΠΚ

α. Ποιος/-οι είναι φορέας/-είς του στοιχείου;

Φορείς του στοιχείου είναι οι κάτοικοι και όλοι όσοι κατάγονται από τη Βλάστη και συμμετέχουν στο δρώμενο. Ο χορός σήμερα επιτελείται από τους μόνιμους κατοίκους της κοινότητας και από Βλατσιώτες που δεν κατοικούν μόνιμα

στον τόπο καταγωγής τους, αλλά φροντίζουν να τον επισκέπτονται κάθε καλοκαίρι με κύριο σκοπό την επανασύνδεσή τους με το χωριό και την επιβεβαίωση με τρόπο πανηγυρικό της συλλογικής τους ταυτότητας.

β. Έδρα/τόπος:

Διεύθυνση: Τοπική κοινότητα Βλάστης του Δήμου Εορδαίας

Βλάστη Κοζάνης

TK: 50003

Τηλ. 6972-477973

FAX: 24633-50129 (υπόψη κας Λάμπα).....

e-mail: k.vlastis@ptolemaida.gr

site web: www.ptolemaida.gr/dimotikes-enotites/dimotiki-enotita-vlastis/

γ. Περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

Αρμόδια πρόσωπα που μπορούν και διατίθενται οικειοθελώς προκειμένου να παράσχουν περαιτέρω πληροφορίες για το στοιχείο:

1. Μηνάς Δαλακιούρης
Πρόεδρος της τοπικής κοινότητας Βλάστης του Δήμου Εορδαίας
50003 Βλάστη Κοζάνης
τηλ. 6972-477973
e-mail: k.vlastis@ptolemaida.gr
2. Κων/νος Τζιώλας
Μαιευτήρας-Γυναικολόγος
Συλλέκτης-καταγραφέας στοιχείων της άυλης και υλικής τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς
Κυδωνιών 3
546 55 Θεσ/νίκη
τηλ. 2310-429427 και 6974-911619
e-mail: kontziolas@yahoo.gr
3. Γλυκερία Πατσίκα (συντάκτρια, βλ. στοιχεία της παρακάτω στο τέλος του Δελτίου)
e-mail: lpatsika@hotmail.com
4. Δημήτρης Μπάγκαβος (συντάκτης, βλ. στοιχεία του παρακάτω στο τέλος του Δελτίου)
e-mail: dbagkav@sch.gr

3. Αναλυτική περιγραφή του στοιχείου ΑΠΚ, όπως απαντάται σήμερα

Ο Τρανός Χορός χορεύεται στη Βλάστη (παλιό όνομα: Μπλάτσι), ένα ορεινό κεφαλοχώρι της Δυτικής Μακεδονίας, κάθε 27 Ιουλίου, ανήμερα της γιορτής του Αγίου Παντελεήμονα το απόγευμα, καθώς και το διήμερο της γιορτής της Κοίμησης της Θεοτόκου, 15 και 16 Αυγούστου. Η γιορτή της Παναγίας ήταν ανέκαθεν στη Βλάστη η μεγάλη γιορτή της κοινότητας, καθώς τον Αύγουστο βρίσκονταν εκεί,

εκτός από τους μόνιμους κατοίκους, και οι κτηνοτροφικές οικογένειες, πριν κατεβούν στα χειμαδιά τους, καθώς και οι Βλατσιώτες που διέμεναν σε αστικά κέντρα και έκαναν εκεί τις καλοκαιρινές τους διακοπές.

Ο Τρανός Χορός του Δεκαπενταύγουστου αποτελεί και σήμερα το αποκορύφωμα των εορταστικών, θρησκευτικού, ψυχαγωγικού και κοινωνικού χαρακτήρα, εκδηλώσεων που λαμβάνουν χώρα στη διάρκεια του πανηγυριού του Δεκαπενταύγουστου, το οποίο αρχίζει στη Βλάστη στις 14 και ολοκληρώνεται στις 16 Αυγούστου. Η γιορτή δίνει την ευκαιρία για ανταμώματα, ψυχαγωγία αλλά και τελετές κοινοτικού χαρακτήρα. Παραμονή της Παναγίας, μετά τον εσπερινό, η πλατεία του χωριού γεμίζει από εμάς τους Βλατσιώτες, που είμαστε εκεί για να συμμετάσχουμε στα βαθιά ριζωμένα στον τόπο μας έθιμα, να ανταμώσουμε με συγγενείς και φίλους και να διασκεδάσουμε μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες στις παραδοσιακές ταβέρνες του χωριού, υπό τους ήχους των ντόπιων μουσικών οργάνων. Η γιορτή της Παναγίας γιορτάζεται με το επίσημο ορθόδοξο τελετουργικό της Θείας Λειτουργίας ανήμερα της γιορτής. Η περιφορά της εικόνας της πραγματοποιείται το πρωί της 16ης Αυγούστου, με τη συνοδεία, συνήθως, της ντόπιας μουσικής ορχήστρας. Πριν αλλά και μετά το εκκλησιαστικό λειτουργικό, πραγματοποιούνται συγκεντρώσεις των χωριανών, επισκέψεις σε συγγενικά σπίτια, οικογενειακές μαζώξεις και, απαραίτητα το βράδυ, χορός με την ντόπια ορχήστρα παραδοσιακής μουσικής.

Για όλους εμάς τους Βλατσιώτες, όμως, αυτό το εορταστικό τριήμερο η καρδιά μας χτυπά δυνατά στον τρανό χορό, σε αυτό το εξαιρετικά σημαντικό κοινοτικό μας γεγονός, στο οποίο κάθε χρόνο παίρνουμε μέρος, όχι μόνο ως χορευτές αλλά και ως θεατές του. «Πρέπει να εξομολογηθούμε (...) τον πόθο γι' αυτή την ετήσια συνάντηση που απαιτούμε όλοι οι Βλατσιώτες της διασποράς. Αλλιώς δε νιώθουμε να αλλάζει ο ημεροδείκτης. Είναι σαν να μην περνάει η χρονιά...» (Τζιαφέτας 1990, σ. 31). Ο τρανός χορός χορεύεται τρεις φορές κατά το διήμερο του Δεκαπενταύγουστου. Ανήμερα της γιορτής το απόγευμα και την επομένη, 16 Αυγούστου, το πρωί, μετά τη Θεία Λειτουργία και τη λιτανεία της εικόνας της Παναγίας, όπως και το απόγευμα της ίδιας μέρας.

Ο Τρανός Χορός στη Βλάστη δεν έχει το χαρακτήρα ενός απλού χορευτικού δρώμενου, αλλά παίρνει τον χαρακτήρα μιας κοινοτικής πράξης. Είναι ένας τελετουργικός, κοινοτικός χορός που τον χορεύουμε για να επιτελέσουμε την καθιερωμένη από την παράδοση τελετουργία. Γι' αυτό έχει και τους κανόνες του. Οι κανόνες ορίζουν την ώρα προσέλευσης των χορευτών, την ιεράρχηση της διάταξης τους στον κύκλο, το σχήμα του χορού, τη σειρά των τραγουδιών, τουλάχιστον του πρώτου και του τελευταίου, τα συγκεκριμένα κινητικά μοτίβα. Οι κανόνες αυτοί προσδίδουν στο δρώμενο ξεχωριστό ύφος και χαρακτήρα. Όλοι εμείς οι συμμετέχοντες, τελεστές ή θεατές, τιμούμε το δρώμενο φορώντας τα καλά μας και «σαν έτοιμοι από καιρό» φροντίζουμε να είμαστε συνεπείς στο ετήσιο ραντεβού μας. Όλοι παρευρισκόμαστε εκεί με τάξη και ευπρέπεια, για να συμμετάσχουμε στο γεγονός, το οποίο επιτελείται με βάση το προκαθορισμένο τυπικό με επισημότητα και μέσα σε κλίμα έντονης συναισθηματικής φόρτισης.

Ωρα έναρξης του τρανού χορού είναι η 7η απογευματινή και τόπος η περιοχή *Λιβάδια*. Οι μεγαλύτεροι γνωρίζουν πού θα σταθούν, για να αρχίσουν τον χορό και το τραγούδι. Και καθώς περνά η ώρα, η προσέλευση αυξάνεται. Ο καθένας που έρχεται, γνώστης του τυπικού και των τραγουδιών, παίρνει τη θέση του στον χορό και αρχίζει να τραγουδά και να χορεύει. Έτσι, σταδιακά σχηματίζεται ένας μεγάλος ανοιχτός χορός, που ολοένα και διευρύνεται, καθώς όλο και προστίθενται χορευτές.

Ο Τρανός Χορός χορεύεται χωρίς τη συνοδεία μουσικών οργάνων. Χαρακτηριστικό της δομής του είναι η ιεράρχηση κατά φύλο και ηλικία.

Προηγούνται οι άνδρες, όλοι κατά σειρά ηλικίας. Στο τμήμα των ανδρών, οι καλοί τραγουδιστές τοποθετούνται στην αρχή του κύκλου ή πιο μπροστά από τις γυναίκες, λειτουργώντας ως φωνητικά τους στηρίγματα. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια διαφοροποίηση στο τμήμα των ανδρών. Προηγούνται αυτοί που φορούν την παραδοσιακή ενδυμασία και ακολουθούν όλοι οι άλλοι, πάντα όμως με κριτήριο την ηλικία τους. Ακολουθούν οι γυναίκες. Πρώτα αυτές που φορούν την παραδοσιακή ενδυμασία, με πρώτη τη μεγαλύτερη στην ηλικία και ικανότερη στο τραγούδι. Παλαιότερα κριτήριο για τη θέση της κάθε μιας στον χορό ήταν η ηλικία. Στην περίπτωση συνομήλικων γυναικών, κριτήριο ήταν η χρονολογία του γάμου. Η παράδοση ήθελε πρωτοχορευτής να είναι ο γεροντότερος, ο οποίος ήταν άριστος γνώστης των τραγουδιών και του ρυθμού. Στις μέρες μας τη θέση του πρωτοχορευτή μοιράζονται εναλλάξ τρία ή τέσσερα άτομα, όλοι άριστοι γνώστες των τραγουδιών, καθώς εκλείπουν πια στην κοινότητα τα άτομα μεγάλης ηλικίας.

Ο χορός ξεκινά τη στιγμή που ο πρωτοχορευτής προβαίνει σε αντιπάτημα του αριστερού ποδιού πάνω στο δεξί. Είναι μια ιδιαίτερα συμβολική κίνηση του αριστερού ποδιού, το οποίο ο πρώτος χορευτής σηκώνει σε άρση, ώστε να ξεκινήσει ο χορός στη θέση του ποδιού πάνω στο δεξί. Η κίνηση αυτή έχει για την επιτέλεση του τρανού χορού τον ίδιο ρόλο που θα είχε σε μια συμφωνική ορχήστρα η άρση της μπαγκέτας του μαέστρου. Η κίνηση αυτή συνοδεύεται από ταυτόχρονη κίνηση του χεριού με το οποίο κρατάει το μαντίλι και απόδοση του πρώτου στίχου του τραγουδιού. Μαζί του τραγουδά το μεγαλύτερο τμήμα των ανδρών. Οι στίχοι επαναλαμβάνονται από το ημιχόριο των γυναικών και των τελευταίων στη σειρά ανδρών. Τα χορευτικά βήματα «στα τρία» και «μέσα-έξω» είναι μικρά, βαριά, στρωτά και ρυθμικά και ακολουθούν τον ρυθμό των τραγουδιών. Η δομή του τρανού χορού –με τον κορυφαίο-πρωτοχορευτή και ένα τμήμα των ανδρών που τραγουδούν τον πρώτο στίχο τον οποίο επαναλαμβάνουν χορεύοντας οι υπόλοιποι– προκαλεί μια αίσθηση ομοιογένειας και συνάμα απλότητας και λιτότητας. Σοβαρός, επιβλητικός, θεατρικός, ο χορός είναι εκφραστής του συλλογικού αισθήματος.

Ο Τρανός Χορός δεν είναι ένα δρώμενο ενταγμένο απλά στον ετήσιο κύκλο κοινοτικών εκδηλώσεων. Για εμάς ο χορός αυτός δεν είναι διασκέδαση, είναι βίωμα. Όταν χορεύουμε, θεωρούμε πως επιτελούμε μια ιεροτελεστία, στην οποία όλα τα μέλη της έχουν τον ρόλο του τελεστή. Τα χείλη μας τραγουδούν και το σώμα, με αργούς, ρυθμικούς βηματισμούς, υποβάλλεται στην εσωτερική σιωπή του καθενός. Ψυχή, νους και πνεύμα γίνονται εκείνη τη στιγμή ένα, μια έντονη ποιητική φωνή. Χορός και τραγούδι που μέσα σε λιγιστές γραμμές συμπυκνώνουν τις σκέψεις για τη ζωή, τον θάνατο, τον αγώνα, τη δημιουργία, την αγάπη.

Ένας πιο προσωπικός-βιωματικός για τον καθένα Βλατσιώτη παράγοντας επιτέλεσης είναι η ανάκληση και επαναφορά στη μνήμη του των τοπικών, διαχρονικών τραγουδιών που τραγουδιούνται στη συγκεκριμένη περίπτωση και έχουν συνδεθεί με προσωπικά για τον καθένα βιώματα. Ένας ήχος, μια εικόνα, μια μυρωδιά είναι αρκετά, για να εισβάλει ορμητικά το «άλλοτε» στο «σήμερα» και στο «εδώ».

Ο Τρανός Χορός είναι ένα ιστορικά καθιερωμένο γεγονός και με την επιτέλεσή του, ως ιδιαίτερο σύμβολο ταυτότητας, επιτυγχάνεται η συσπείρωση της κοινότητας και η συνειδητοποίηση της έκφρασης του ανήκειν σε αυτήν κάνοντας όλους εμάς τους Βλατσιώτες περήφανους. Είναι ένας μεγάλος χορός που υφίσταται, για να αναδείξει τη συνέχεια της παράδοσης και ο οποίος επιβεβαιώνει, ανανεώνει και προάγει τη διαφύλαξη της πολιτισμικής μας φυσιογνωμίας και ταυτότητας, καθώς σε αυτόν υπάρχουν όλα τα στοιχεία τα συνεκτικά και συσπειρωτικά της βλατσιώτικης κοινότητας. Το δυνατό χειροκρότημα και η ευχή *και του χρόνου στον μέτρο*, με τα οποία κλείνει ο τρανός χορός, αποτελούν υπόσχεση ανανέωσης των κοινοτικών δεσμών και διατήρησης της κοινοτικής συλλογικής μας μνήμης.

Αλλαγές διαχρονικά συνέβησαν σε διάφορες φάσεις της ιστορίας του Τρανού Χορού. Η ουσία του όμως παραμένει η ίδια: η εξασφάλιση της ιστορικής του συνέχειας, η διατήρησή του στη μνήμη των νέων και η ενίσχυση του βαθιά εδραιωμένου «αισθήματος του ανήκειν» στην κοινότητα.

4. Χώρος/εγκαταστάσεις και εξοπλισμός που συνδέονται με την επιτέλεση/ άσκηση του στοιχείου ΑΠΚ

«Για την παραδοσιακή κοσμοθεωρία κάθε τόπος είναι φορτισμένος με μια συγκεκριμένη σημασία»
(Κυριακίδου-Νέστορος 1989², σ. 16)

Η Βλάστη είναι χτισμένη στο ανατολικό τμήμα ενός οροπεδίου που σχηματίζεται ανάμεσα στα όρη Άσκιο (Σινιάτσικος) και Μουρίκι. Το άλλο μισό κομμάτι το καταλαμβάνει μια τεράστια, επίπεδη, καταπράσινη έκταση, τα λιβάδια (τοπωνύμιο *Λιβιάδια*, βλ. φωτογρ.). Αυτός ο εκτεταμένος χώρος των –χωρίς διακριτά ιδιοκτησιακά όρια– λιβαδιών της Βλάστης, στα δυτικά της κοινότητας και σε άμεση επαφή με αυτή είναι ο χώρος όπου μόνιμα επιτελείται το δρώμενο. Συνδυάζει την ικανή έκταση για το πλήθος των χορευτών, την άμεση πρόσβαση στο οικισμένο τμήμα του χωριού και το κάλλος του τοπίου, η θέαση του οποίου αφυπνίζει την αίσθηση του ωραίου και προκαλεί αισθητική συγκίνηση.

Ο τόπος αυτός είναι έντονα συναισθηματικά φορτισμένος για εμάς τους Βλατσιώτες, γιατί συνδέεται με προσωπικές-βιωματικές μνήμες, καθώς σε αυτόν υπάρχουν όλα εκείνα τα σημάδια που ενεργοποιούν τις θύμησές μας. Σημάδια του τόπου· σημάδια που μας οδηγούν να δούμε πίσω από τα πράγματα, να διαβάσουμε την προσωπική μας ιστορία. Αριστερά το χωριό, το σπίτι, η οικογενειακή εστία, τα παιδικά μας χρόνια. Απέναντι, κατά μέτωπο, ο μικρός καταπράσινος λόφος, η *Τζούμκα*, εκεί όπου παίζαμε και αγναντεύαμε όλο το χωριό. Δεξιά ο Άγιος Παντελεήμονας με το ξωκκλήσι του, φορώντας σχεδόν μόνιμα την γκριζα από σύννεφα κουκούλα του, το κερί μας, η προσευχή μας, ο προστάτης μας. Και τα πανύψηλα, λυγερόκορμα λευκάδια στην άκρη από τα λιβάδια, εκεί όπου ξαποσταίναμε μετά το παιχνίδι. Και ο ουρανός, αυτός ο υπέροχος γαλανός ουρανός, που δεν είναι ποτέ ολότελα καθάριος. Τα πάντα σε μια υπέροχη σύνθεση. Και στο κέντρο της ο χορός, ο τρανός χορός, και η φωνή αυτών που τραγουδούν κάνοντας τον τόπο να αντλαλεί και οι μορφές των ανθρώπων, αυτών που έφυγαν. Ο τόπος αυτός, που υπάρχει και θα υπάρχει. Και για να παραφράσουμε το Γ. Σεφέρη (Τρία κρυφά ποιήματα – Επί σκηνής Στ', σ.290, στα 'Ποιήματα', Ίκαρος 2014), «*όπως τα πεύκα κρατούνε τη μορφή του αγέρα, ενώ ο αγέρας έφυγε, δεν είναι εκεί*», το ίδιο κι ο τόπος φυλάγει τα λόγια και τη μορφή του ανθρώπου. Έχει ταυτιστεί αυτός ο χώρος, με τη μακραίωση, επαναλαμβανόμενη διαδικασία του τρανού χορού, με συμβολισμούς, μνήμες, εικόνες σύμβολα, που ανακαλούνται και μόνο μέσα από την απλή θέασή του. Αυτός ο τόπος αποτελεί για όλους εμάς την εμπειρία του παρελθόντος μας.

5. Προϊόντα ή εν γένει υλικά αντικείμενα που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της επιτέλεσης/άσκησης του στοιχείου ΑΠΚ

Υλικά στοιχεία, προορισμένα ειδικά για το συγκεκριμένο γεγονός, δεν υφίστανται.

6. Ιστορικά στοιχεία για το στοιχείο ΑΠΚ

Από την κατά τα άλλα πλούσια βιβλιογραφία για τη Βλάστη και τον πολιτισμό της απουσιάζουν αναφορές και περιγραφές του Τρανού Χορού πριν από το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα. Πρώιμο λαογραφικού χαρακτήρα δημοσίευμα για την κοινότητα διαθέτουμε μόνο εκείνο του συμπατριώτη μας φιλόλογου Αστ. Παπαδημητρίου για το βλατσιώτικο γάμο (Παπαδημητρίου 1912), καθώς και τα δύο δημοσιεύματα του Καλινδέρη, για το έθιμο του Κλήδονα (Καλινδέρης 1930), καθώς και για τη γέννηση και τα βαφτίσια (Καλινδέρης 1931). Πρώιμα φωτογραφικά τεκμήρια για τον Τρανό Χορό διαθέτουμε μόνο από τις πρώτες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα.

Όσον αφορά τις διαχρονικές αλλαγές που παρατηρούνται στους κανόνες επιτέλεσης του δρωμένου στο πέρασμα του χρόνου, αυτές έχουν ως εξής: Πρώτα-πρώτα παρατηρείται μια (μερική) διαφοροποίηση-εξέλιξη στην κατεύθυνση της διεύρυνσης του σώματος των τελεστών. Πιο συγκεκριμένα, προφορικές και γραπτές εκτιμήσεις συγκλίνουν στο γεγονός ότι το δρώμενο αρχικά εμφανίζεται στην κοινότητα ως έθιμο των ημινομαδικής διαβίωσης Βλατσιωτών κτηνοτρόφων (για την κατά βάση συντεχνιακή διάκριση μεταξύ των *μετακινούμενων κτηνοτρόφων* και των *μονίμων [εδραίων]* μελών της κοινότητας που εγγράφεται ως σημαντικό χαρακτηριστικό στον εν γένει βίο της, βλ. Πατσίκας 1998). Σύμφωνα με τον Καλινδέρη (1982, σ. 225), οι τελευταίοι αρχίζουν να μετέχουν στον χορό από τη δεκαετία του 1920 και εξής. Και ο Δρανδάκης (2015, σ. 13) συμφωνεί ότι «οι μαρτυρίες οδηγούν στο ότι κάποτε ήταν χορός των *κτηνοτρόφων* και *οι αστικοποιημένες οικογένειες* δεν συμμετείχαν, όμως εδώ και πολλά χρόνια αυτό δεν ισχύει και ο τρανός χορός είναι γεγονός που αφορά όλες τις κοινωνικές τάξεις των Βλατσιωτών».

Επίσης, είναι διαπιστωμένη τις τελευταίες δεκαετίες μια υποχώρηση του τοπικού ιδιοματικού γλωσσικού οργάνου στα τραγούδια του χορού και μια βαθμιαία επικράτηση της πανελλήνιας κοινής νεοελληνικής, ιδίως στο επίπεδο της φωνητικής (υποχώρηση του τοπικού βορείου ιδιώματος): Το *Σήμερα έχουμι κινό* στο ομώνυμο τραγούδι με το οποίο αρχίζει ο Τρανός Χορός έχει γίνει στις τελευταίες καταγραφές *Σήμερα έχουμε καιρό*. Και νομοτελειακά ίσως, «σήμερα όλο και λιγότεροι ξέρουν καλά τα παλαιά τραγούδια και ακόμα έχει σχεδόν χαθεί η τοπική διάλεκτος» (Δρανδάκης, ό.π., σ. 21).

Μια ακόμη εξέλιξη συνιστούν οι παρατηρούμενες αλλαγές στο περιεχόμενο-κείμενο των τραγουδιών: Χαρακτηριστική περίπτωση αυτή που παρατηρείται στον πρώτο στίχο του τραγουδιού *Αϊ μωρέ 'σεις Τσαλαπανιώτις* (Βλαχοδήμος 1977¹, σ. 13, Καλινδέρης, ό.π., σ. 298). Πρόκειται για παραφθορά της προσφώνησης *Τσαραπλανιώτις*, αφορά δηλ. τους κατοίκους των Τσαραπλανών, οικισμού στο Πωγώνι του νομού Ιωαννίνων (νέο όνομα: Βασιλικό). Στη δεύτερη έκδοση του Βλαχοδήμου (1999², σ. 13) ήδη, αλλά και στους κατοπινούς καταγραφείς, ο πρώτος στίχος έχει γίνει «*Κι αϊ μωρέ 'σεις κι ισείς μωρέ Μπλατσιιώτις*»!

Ακόμη, καταγράφεται διαφοροποίηση στο ρεπερτόριο των τραγουδιών (του «τραγουδιστικού ρεπερτορίου» κατά Δρανδάκη) που τραγουδιούνται. Σε αυτή την εξέλιξη έπαιξαν ρόλο ως παράγοντες, κατά τους Σιώκη-Παράσχο (2001, σσ. 8-9), τόσο ο μεγάλος αριθμός του τραγουδιστικού ρεπερτορίου του δρωμένου όσο και η υπολογίσιμη έκταση κάποιων από αυτά: «Τις τελευταίες δεκαετίες λόγω της σταδιακής μείωσης του κτηνοτροφικού πληθυσμού και της ολοένα και μεγαλύτερης συμμετοχής μη κτηνοτρόφων στον τρανό χορό, εισήχθησαν τραγούδια που λέγονται σε άλλες περιστάσεις (...) Αρκετά όμως είναι κι αυτά που έχουν παραγκωνιστεί τόσο λόγω του πλήθους τους όσο και λόγω του μεγέθους τους» (Σιώκης-Παράσχος, ό.π.).

Επίσης, τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μια διαφοροποιητική τάση στη σειρά των χορευτών και χορευτριών. Ενώ παραδοσιακά στον χορό προηγούνται οι άνδρες κατά ηλικία, «τα τελευταία χρόνια (...) προηγούνται όσοι από τους άνδρες φορούν την παλαιά ενδυμασία του χωριού και ακολουθούν οι υπόλοιποι, πάντα με προβάδισμα των μεγαλύτερων σε ηλικία ανδρών, ενώ το ίδιο περίπου συμβαίνει και στις γυναίκες, οι οποίες επίσης προσπαθούν να κρατήσουν κάτι από το παλαιό τυπικό» (Δρανδάκης, ό.π., σσ. 17-18).

Τέλος, αλλαγές σημειώνονται και στα ενδύματα των συμμετεχόντων, στην κατεύθυνση δηλ. της ποικιλίας της ενδυματολογικής τους εμφάνισης. Πιο συγκεκριμένα, σήμερα μπορεί να συναντήσουμε να παίρνουν μέρος στο έθιμο άντρες που δεν φέρουν κουστούμι ή γυναίκες που φορούν παντελόνι, χωρίς αυτό να ενοχλεί ή να αντιστρατεύεται την παραδοσιακή επιτέλεση του δρώμενου. Όμως, όπως σωστά εκτιμά ο Δρανδάκης (ό.π., σ. 22), «οι σημερινοί τελεστές έχουν τη δική τους δυναμική, και αν δεν έχουν απόλυτα την ίδια αισθητική με το παρελθόν, αυτό δεν αλλοιώνει την ουσία του γεγονότος το οποίο παραμένει πάντα λαμπρό και αξιοθαύμαστο, έτσι όπως αυτοπροσδιορίζεται και αναπαράγεται κάθε εποχή».

7. Η σημασία του στοιχείου σήμερα

Ο Τρανός Χορός για όλους εμάς τους Βλατσιώτες θεωρείται το κορυφαίο γεγονός στον κύκλο των κοινοτικών μας εκδηλώσεων. Τις τελευταίες δεκαετίες μάλιστα που η Βλάστη αποδυναμώνεται πληθυσμιακά κατά τη διάρκεια του χειμώνα, ο τρανός χορός δίνει την ευκαιρία να ανταμώσουμε, με το τραγούδι να ενώσουμε τη φωνή και την ψυχή μας, να ανταλλάγουμε με την αντιφώνησή του και να δηλώσουμε την κοινή μας καταγωγή. Αυτός είναι που μας συνδέει σε διαχρονική βάση με την κοιτίδα μας και αποτελεί το σπουδαιότερο στοιχείο του αυτοπροσδιορισμού μας.

Συγκίνηση, επιπλέον, προκαλεί στους Βλατσιώτες η ανάμνηση, η ανάκληση και επαναφορά στη μνήμη, στον ίδιο πάντα τόπο και στο ίδιο δρώμενο, των εκλιπόντων μελών της κοινότητας, τα οποία έπαιρναν κάποτε μέρος στον Τρανό Χορό.

Η σημασία που έχει για τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία ο Τρανός Χορός όπως τελείται στη Βλάστη έγκειται στο γεγονός ότι οι ιδανικές διαστάσεις και του χώρου, που επιτρέπουν την απρόσκοπτη βιωματική επιτέλεση (και όχι την αναβίωσή του), το επιβλητικό τοπίο που τον περιβάλλει, αλλά και η αυτοσυνειδησία όσων συμμετέχουν σε αυτό δημιουργούν ένα μοναδικό στοιχείο πολιτιστικής κληρονομιάς, το οποίο εκφράζει την πολιτισμική ταυτότητα της συγκεκριμένης κοινότητας αλλά και της ευρύτερης περιοχής.

8. Διαφύλαξη/ανάδειξη του στοιχείου

α. Πώς μεταδίδεται το στοιχείο στις νεότερες γενιές σήμερα;

Προϊόν βιωματικής μύησης και όχι αποτέλεσμα διαδικασίας μαθητείας είναι και η μετάδοση του δρώμενου από γενιά σε γενιά. Τα νεαρά μέλη της κοινότητας παρακολουθώντας από πολύ μικρή ηλικία τον τρόπο επιτέλεσης του δρώμενου γίνονταν εν δυνάμει τελεστές. Αυτός ο βιωματικός τρόπος εκμάθησης παραμένει ίδιος μέχρι σήμερα.

Γενικά, φορείς μετάδοσης είναι όλοι όσοι με τρόπο εμπειρικό και βιωματικό μαθαίνουν να παίρνουν μέρος στον τρανό χορό. Φυσικός φορέας όμως μεταβίβασης

του στοιχείου ήταν και συνεχίζει να είναι η οικογένεια, η οποία λειτουργεί ως πρότυπο και αποτελεί κινητήρια δύναμη συμμετοχής σε αυτό. Φορείς μετάδοσης σε συλλογικό επίπεδο μπορεί να θεωρηθούν οι κατά τόπους σύλλογοι των Βλατσιωτών (Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Βόλος, Πτολεμαΐδα, Καστοριά), οι οποίοι καταβάλλουν προσπάθειες συστηματικής καταγραφής των τραγουδιών του τρανού χορού και του τρόπου απόδοσής τους.

β. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης του στοιχείου που έχουν ληφθεί στο παρελθόν ή που εφαρμόζονται σήμερα (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Πολλοί ιδιώτες, Βλατσιώτες και μη, κατέγραψαν σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή τον τρανό χορό και τα τραγούδια του και εξέδωσαν σχετικό υλικό. Στο ίδιο πνεύμα κινήθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες κρατικοί και ιδιωτικοί φορείς, οι οποίοι πραγματοποίησαν ηχογραφήσεις και μαγνητοσκοπήσεις του δρώμενου στον χώρο επιτέλεσής του (βλ. παρακάτω στα οπτικά και ακουστικά τεκμήρια που συμπεριλαμβάνονται στον παρόντα Φάκελο).

γ. Μέτρα διαφύλαξης/ανάδειξης που προτείνεται να εφαρμοστούν στο μέλλον (σε τοπική, περιφερειακή ή ευρύτερη κλίμακα)

Επειδή ο Τρανός Χορός έχει δυναμική και η ετήσια τέλεσή του επί του παρόντος θεωρείται δεδομένη, δεν υφίσταται ανάγκη να ληφθούν ιδιαίτερα μέτρα για τη διαφύλαξη και την περαιτέρω ανάδειξή του. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι πρέπει να παραβλέπουμε τον πιθανό κίνδυνο αλλοίωσής του, καθώς ορισμένοι από τους κάποτε απaráβατους κανόνες επιτέλεσής του (γνώση των τραγουδιών, τρόπος απόδοσής τους, σειρά συμμετεχόντων στον κύκλο του χορού) σταδιακά συναντούν δυσκολίες στη μετάδοσή τους και μεταβάλλονται. Στην περίπτωση αυτή αισιοδοξούμε πως η ίδια η κοινότητα θα δραστηριοποιηθεί μέσω των τοπικών συλλόγων στις περιοχές διαβίωσης των Βλατσιωτών, όπως έκανε πολλές φορές μέχρι τώρα. Μπροστά σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, αναμένεται οι τοπικοί σύλλογοι να οργανώσουν μαθήματα εκμάθησης και ορθής εκτέλεσης των σχετικών τραγουδιών, να εκδώσουν οδηγίες για την ορθή επιτέλεση του δρώμενου (βλ. και για τις δύο παραπάνω πρωτοβουλίες στα τεκμήρια του Φακέλου), καθώς να προμηθευτούν, για τη συγκεκριμένη περίπτωση, παραδοσιακές ενδυμασίες.

Ο Τρανός Χορός αναγνωρίζεται ως στοιχείο της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και εμείς φροντίζουμε να το διαφυλάττουμε και να το μεταδίδουμε στα παιδιά μας, μολονότι οι περισσότεροι δεν διαμένουμε μόνιμα στον τόπο καταγωγής μας. Στόχος της κοινότητας των Βλατσιωτών είναι η συνέχιση του εθίμου με τη συμμετοχή και την εμμονή στη διατήρησή του, έστω και αν πολλά στοιχεία του παρελθόντος δεν έχουν την ίδια δυναμική και δεν τελούνται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Η κοινότητα, ως ζωντανός οργανισμός, συμβιβάζεται με τις διαμορφούμενες συνθήκες και την κοινωνική πραγματικότητα, μεριμνά ενεργά όμως και για τη διαφύλαξη της πολιτιστικής της κληρονομιάς. Σε μια πραγματικότητα, εξάλλου, που αποκτά όλο και περισσότερη μεταβλητότητα και αστάθεια, μέσα από τον συνεχώς μεταβαλλόμενο τρόπο ζωής, είναι αδύνατον η κοινότητα να μην είναι ανοιχτή στις όποιες αλλαγές. Οι όποιες μεταβολές, όμως, φαίνεται να γίνονται αποδεκτές μέχρι του σημείου που εξυπηρετούν τη διαφύλαξη του δρώμενου στο μέλλον.

Ωστόσο, κάποια μέτρα που θα προτείναμε για την ανάδειξη της σημασίας του Τρανού Χορού στη Βλάστη είναι:

1. Η διοργάνωση εκθέσεων, για να αναδειχθεί η διαχρονικότητα του στοιχείου και οι αλλαγές που αυτό υπέστη στο πέρασμα του χρόνου.

2. Η εκπόνηση μεταπτυχιακών ή διδακτορικών διατριβών στο πνεύμα των παραπάνω.
3. Οι εκπόνηση λαογραφικών και ανθρωπολογικών μελετών, συγκρίνοντας τον Τρανό Χορό της Βλάστης με παρόμοια δρώμενα όπως τελούνται σε άλλες περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας αλλά και αλλού.

9. Βασική Βιβλιογραφία (επιλογή)

- Βαρβαρούσης, Ι. (2006), *Μπλάτσι: Η ιστορική κοινότητα Βλάστης Δυτικής Μακεδονίας (Φωτογραφικό λεύκωμα)*, Εκδόσεις Ερωδίας, Θεσσαλονίκη.
- Βασβατέκη, Μ. (2009), *Τα τραγούδια που τραγουδούν στη Βλάστη*, Σύλλογος Βλατσιωτών Πτολεμαΐδας «Ο Προφήτης Ηλίας» - επιθεώρηση *Παρέμβαση*.
- Βλαχοδήμος, Ι. (1977¹, 1999²), *Μπλατσιώτικα τραγούδια του τρανού χορού, Πτολεμαΐδα Κοζάνης-Χάμιλτον Καναδά*.
- Δρανδάκης, Λ. (2015), *Ο τρανός χορός στη Βλάστη Κοζάνης*, Λύκειο των Ελληνίδων, Αθήνα.
- Καλινδέρης, Μ. (1930), Ο Αγιάνης στο Μπλάτσι της Κοζάνης, *Μακεδονικόν Ημερολόγιον (Ν. Σφενδόνη)* 6 (1930), σσ. 151-6.
- Καλινδέρης, Μ. (1931), Η γέννηση και τα βαφτίσια, *Μακεδονικόν Ημερολόγιον (Ν. Σφενδόνη)* 7 (1931), σσ. 253-8.
- Καλινδέρης, Μ. (1982), *Ο βίος της κοινότητας Βλάστης επί τουρκοκρατίας (εις το πλαίσιον του δυτικομακεδονικού περιβάλλοντος)*, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη.
- Κυριακίδου-Νέστορος, Άλ. (1989²), Σημάδια του τόπου ή η λογική του ελληνικού τοπίου, *Λαογραφικά Μελετήματα* Ι, Ε.Λ.Ι.Α., Αθήνα, σσ. 15-40.
- Παπαδημητρίου, Αστ. (1912), Τα κατά τον γάμον ήθη και έθιμα των εν Βλάστη της Μακεδονίας Ελληνοβλάχων, *Μακεδονικόν Ημερολόγιον Αθηνών* 1912, σσ. 212-22.
- Πατσίκας, Γλ. (1998), *Οι σχέσεις «Βλάχων»-«Γκραικών» στη Βλάστη Κοζάνης, από τις αρχές του αιώνα μας έως σήμερα*, Θεσσαλονίκη (δακτυλ. μεταπτ. διπλωμ. εργασία).
- Πατσίκας, Γλ. (2009), Λαογραφικά της Βλάστης, *Ελμειακά* 63, σσ. 200-08.
- Σιώκης, Ν.-Παράσχος, Δημ. (2001), *Οι Βλάχοι του Μουρικίου και του Σινιάτσικου*, Εκδόσεις Χριστοδουλίδης, Θεσσαλονίκη.
- Τζιαφέτας, Γ. (1990), Οι Βλατσιώτες ενεργέτες, στις *Ομιλίες κατά το διήμερο των εκδηλώσεων υπέρ των ενεργετών στην Πτολεμαΐδα και τη Βλάστη στις 12 & 13 Αυγούστου 1989*, Σύλλογος Βλατσιωτών Αθηνών, Αθήνα, σσ. 31-53.
- Τζιώλας, Κ. (επιμ.) (2010), *Βλάστη: μια ιστορική και φωτογραφική περιήγηση*.
- Τριανταφύλλου-Πολυμενίδου, Κ. (2008), *Το δημοτικό τραγούδι και τότε τραγουδιέται*, Θεσσαλονίκη.
- Τσίρος, Ζ. (1964), *Η Βλάστη (τ. Μπλάτσι)*, Θεσσαλονίκη.

10. Συμπληρωματικά Τεκμήρια

α. ΚΕΙΜΕΝΑ

- ι. Τραγούδια του τρανού χορού (τα κείμενα)
(Η παράθεση είναι ενδεικτική. Σε ένα σύνολο-ρεπερτόριο τραγουδιών που χρησιμοποιήθηκαν διαχρονικά στο δρώμενο και τα οποία υπερβαίνουν τα είκοσι,

παρατίθενται παρακάτω μόνον τα δώδεκα, αυτά που ως τραγούδια του Τρανού Χορού δημοσιεύουν δύο από τους τοπικούς συλλογείς, ο Καλινδέρης (1982) και η Τριανταφύλλου-Πολυμενίδου (2008).

1. Σήμιρα έχουμι κινό

Σήμιρα έχουμι κινό να βγούμι στου σιργιάνι
να μάσουμι γραμματικοί, να μάσουμι παπάδεις,
ν' ανοίξουμι τις ικκλησιές, να ιδούμι τα βαγγέλια ,
να ιδούμι κι την Παναγιά, πώς στρώνει, πώς κοιμάτι.
Κοιμάτι στα τραντάφυλλα, γυρνιέτι στα λουλούδια.

2. Του βράδυ βγαίνει ου Αυγρινός

Του βράδυ βγαίνει ου αυγρινός κι του ταχιά η πούλια,
του μισημέρι ου βασιλιάς να λαφουκνηγήσει (ή λαγου-)
μι τιτρακόσιους άρχουντις, μ' ιζήντα τσιαουσιάδεις (ή σιουμπασιάδεις)
κι μι του ρήγα τουν υγιό κι μι τουν Κουσαντίνου.
Ουλημιρίς κυνήγησαν κι του κυνήγι δε βρήκαν.
Κι αυτό τ' αργό τ' αργούτσικου ...

3. Σουλτάνα βιργινάδα

Κάτου στουν Άγιου Θόδουρου, Σουλτάνα, Σουλτάνα,
στουν Άγιου Κουσαντίνου, Σουλτάνα βιργινάδα!
πανηγυρίτσι γένουνταν, μιγάλου πανηγύρι.
Του πανηγύρι ήταν πουλύ κι ου τόπους ήταν λίγους.
Σαράντα δίπλις ου χουρός, κι ιζήντα δυο τραπέζια (ή καγκέλια).
Κρατεί ν (ή βαστάει) ου δράκους του νιρό, διψάει του πανηγύρι.
-Απόλνα, δράκι μ', του νιρό να πιεί του πανηγύρι (ή διψάει του πανηγύρι).

4. Κάτου στους τρανούς τους κάμπους

Κάτου στους τρανούς τους κάμπους κι στα πράσινα λιβάδια
έσπειρα σπυρί κριθάρι, φύτρουσι μαργαριτάρι,
γιόμουσιν ου κάμπους όλους κι έβαλα πιρ' σσούς ιργάτις.
Έβαλα κι ένα λιβέντη για να δένει τα διμάτια.

5. Μια Μαρουδιά, καλή Ρουμιά

Μια Μαρουδιά, μωρέ (ή καλή) Ρουμιά, μια Μαρουδιά 'π' τα Γιάννινα,
Δηυτέρα μέρα κίνησι να πάει για 'σημόχουμα,
'σημόχουμα κι ασπρόχουμα.
Σκιπάρι δεν της έλαχι κι μι τα νύχια το 'βγανι
κι μι τ' ασημουμάχιρου (ή μι τα νυχουπόδαρα).
Κι 'πέσιν τ' ασημόχουμα κι πλάκουσιν τη Μαρουδιά.
Σκούζει, φουνάζει η Μαρουδιά, πού 'στι 'διρφάκια μ' καρδιακά.

6. Ου Μίλιους ου πραματηυτής

Ου Μίλιους ου πραματηυτής, ερ, ν ου Μίλιους ου στρατιώτης,
μωρ' Μάρου μαργιουλή,
ου Μίλιους ου στρατιώτης ,
Γιουργάκη μ' κι αδιρφέ μ',
σέρνει μουλάρια τριανταδυό κι μούλις τριανταπέντι.
Σέρνει και μια χρυσόμουλα να πιρπατεί καβάλλα.
Τουν ίσκιου ίσκιου πάλιν, τουν ίσκιου απού τα δέντρα,

μη τουν μαράνει (ή πάρει) ου κουρνιαχτός, να μη τουν κάψει ου ήλιους.

7. Μεσ στου Μπουγγνάνου τοϊ βουνί

Μεσ στου Μπουγγντά-, μωρέ Ρουμιά, μεσ στου Μπουγγνάνου τοϊ βουνί
τρεις λυγιρές ανέβιναν.

Ανέβιναν κατέβιναν να μάσουν τ' άγιου 'μάραντου κι του μιλισσουβότανου.

Κι δίψασαν οι λυγιρές, πάισαν να πιούν κρύου νιρό.

Στη ρίζα που του μάζουναν, βρίσκουν του λαβουμένου
στου αίμα βουτηγμένου.

-Μάννα μ', να τουν ιπάρουμι, γαμπρόν για να τουν κάνουμι
στην αδιρφή μας τη μικρή.

8. Γκιουφύρι είχα στη θάλασσα

Γκιουφύρι είχα στη θάλασσα, μωρέ κι σκάλα δεν 'ταν άλλη ,
μωρή μαυρουματούσα.

Τρεις λυγιρές ανέβιναν του χάρου αρουτούσαν.

Δείξι μας, χάρι, δείξις μας, πότε θε να πιθάνου.

-Τι να σου δείξου, κόρη μου, μαραίνεται η καρδιά σου.

Σαν έχεις ρούχα, φόρισ' τα, φλουριά μην τα λυπάσι.

Σαν έχεις κι άλουγου γουργό, πιρπάτα πανηγύρια.

Την Κυριακίτσα πόρχιτι, την άλλη παραπάνου.

9. Άκου τοϊ πουλί, Μπηϊνα μ'

Άκου τοϊ πουλί, άκου τοϊ πουλί, Μπηϊνα μ' (ή μπρέ γιέ μου)
πώς μουρφουλαλεί κι λέει

για την άνοιξη, του χινόπουρου.

Τούρκοι διάβιναν κι Γιανίτσαροι

για μια όμουρφη, μπρε γυιε μου, για μια όμουρφη.

Σέρνει του χουρό τουν καγκιλουτό.

10. Αϊ μωρέ 'σεις Τσαλαπανιώτις

Αϊ μωρέ 'σεις Τσαλαπανιώτις, όπου πάτι, μόν' πινέστι:

«Του χουριό μας δεν πατιέτι,

τι έχουμι πουλλά ντουφέκια

κι πιρίσσια παλληκάρια.

[Έχουμι πόρτις ασημένις, κλειδουνιές μαλαματένις]».

11. Στου Αϊ-Θανάση την αυλή

Στου Αϊ-Θανάση την αυλή, ερ, στου μάρμαρου στρουμένη,
μι μουλύβι σκιπασμένη,

χρυσόι πουλάκι στέκει κι λαλεί, ερ, μουρφουλαλεί κι λέει:

κι του Χατζηγιάννη λέει:

«Τοϊ πού 'στι ισείς οι αρχόντισσις, μωρ', κι ισείς οι αρχουντουπούλις,

τι μας έρχουντι ζουρμπάδις τα Γιράνεια να πατήσουν

κι άρχουντα να μην αφήσουν.

Στου Γριβινό γιουμάτισαν, μωρ', στήν άκρα 'π' του γκιουφύρι,

έστησαν κι ένα τζιαντίρι.

12. Απ' τα τριάγκουρφα βουνά

Απ' τα τριάγκουρφα βουνά

αμάξι κατιβαίνει

αμάξι σιδιρόμαξου
μάλαμα φουρτουμένου.
Τρεις ιλαφίνις το 'συρναν
κι δυο καλά μουλάρια
βαράτι για να φτάσουμε
στα πράσινα λιβάδια.
Να πιουν οι μούλις μας νιρό
τα λάφια μας χουρτάρι
κι ιμείς να γιουματίσουμε
τ' αφράτου παξιμάδι.

- ii. Έγγραφο του Συλλόγου Βλατσιωτών Λάρισας σχετικά με τη δέουσα επιτέλεση του εθίμου του τρανού χορού κάθε καλοκαίρι στη Βλάστη.

β. ΟΠΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΤΕΚΜΗΡΙΑ

- i. Σύλλογος Βλατσιωτών Πτολεμαΐδας «Ο Προφήτης Ηλίας» (2012), Τραγούδια του Τρανού Χορού, Παραγωγή: Ζιώγας (Γρεβενά), Πτολεμαΐδα (Ψηφιακός δίσκος συνοδευόμενος από εισαγωγικό σημείωμα, τα κείμενα των τραγουδιών και φωτογραφικό υλικό)
- ii. Τζιώλας Κ. (2017), Ο Τρανός χορός της Βλάστης (Ψηφιακός δίσκος συνοδευόμενος από εισαγωγικό σημείωμα, τα κείμενα των τραγουδιών και αρχειακό φωτογραφικό υλικό)
- iii. Μεμονωμένες φωτογραφίες (περιλαμβάνονται στον παρόντα Φάκελο) και βίντεο από τον Τρανό Χορό (τα τελευταία υπάρχουν διαθέσιμα σε ποικιλία στο διαδίκτυο (στο www.youtube.com) με αναζήτηση του τύπου *τρανός χορός (Βλάστης)* ή απλά *Βλάστη*).

γ. ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ (ΥΠΕΡΣΥΝΔΕΣΜΟΙ)

- i. Ο Τρανός Χορός στη Βλάστη Κοζάνης, στο Τόποι και Τρόποι (www.topoikaitropoi.gr/ithi-kai-ethima/o-tranos-choros-sti-vlasti).
- ii. Βαμβατέκη Ρ. (2016), Και ο «Τρανός Χορός» της Βλάστης στον κατάλογο της UNESCO, εφημ. Πτολεμαίος, 14/12/2016, Πτολεμαΐδα (και στο διαδίκτυο: e-ptolemeos.gr/ke-o-tranos-choros-tis-vlastis-ston-katalogo-tis-unesco)
- iii. Ο Τρανός Χορός στα λιβάδια της Βλάστης, εφημ. *Ελευθερία* 23/8/2017, Λάρισα (και στο διαδίκτυο: www.eleftheria.gr/πολιτισμός/item/172540).

11. Στοιχεία συντακτών του Δελτίου

Δημήτρης Χ. Μπάγκαβος
Γλωσσολόγος
Δρ. της Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας
Επιστημονικός Συνεργάτης του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Μαραθώνος 5
546 38 Θεσ/νίκη
τηλ. 2310-935551, 267461
6977-169616.

Γλυκερία Ν. Πατσικά
Φιλολόγος
Msc. Λαογραφίας-Κοινωνικής Ανθρωπολογίας
Αμαλίας 61
546 40 Θεσ/νίκη
τηλ. 2310-866926
6946-681839.

Τόπος και Ημερομηνία Σύνταξης του Δελτίου:

Θεσσαλονίκη, Απρίλιος-Δεκέμβριος 2017.

12. Τελευταία συμπλήρωση/επικαιροποίηση του Δελτίου

Μάιος 2018.